

N. Mandl Erika

Magyar Agár- és Élettudományi Egyetem

Neveléstudományi Intézet

ORCID: 0000-0002-5828-7310

nagyne.mandl.erika@uni-mate.hu

**Színház a magyar képregényben
a két világháború között
A Színházi Élet című lap
képregényeinek
formai-tartalmi sajátosságai**

A tanulmány elsősorban az igényes művészeti ismeretterjesztést is vállaló, korabeli képes riportlapok egy meghatározó képviselője – a Színházi Élet (1912–1938) című lap – színházi témájú karikatúra-képregényeit mutatja be. Zsurnalisztikai szempontból a színvonalas szerkesztés és a gazdag képanyag jellemezte a lap rovatait, a fotók, karikatúrák és képregénykezdemények terén egyaránt. A feldolgozás elsősorban azt vizsgálja, hogy az adott korok színházi szereplőinek viszonyrendszere, jellemző színházi műfajai, ízlésrétegei hogyan tükröződnek e képkockákon. Az áttekintés kiemelten tárgyalja a rajzolók stílusát, a közölt képregények tipológiai leírását és viszonyukat a lapok más műfajú képanyagához. Az előzőeken túl a tanulmány röviden bemutatja a tárgyalt lap jellegét, szerkezetét, főbb rovatait és témáit, a színház és sajtó korabeli összefüggéseit is.

Kulcsszavak: színház, képregény, sajtó, comic strip, karikatúra

A magánszínházak és a sajtó kapcsolata a két világháború között

A vizsgált korszakban, különösen a gazdasági válság idején a magánszínházak szinte csak teltházas előadásokkal tudták fenntartani magukat. Ez a helyzet erősítette a sztárkultuszt, és nélkülözhetetlenné tette a közönségtoborzásra szolgáló reklámkritikát, hiszen sikeres színésszé, sztárrá válni csak egy profi színházi magazin kitartó reklámhadjárata mellett lehetett (Buzinkay, 1999: 291). Az itt látható karikatúra-képregény, a *Színházi Élet*ben megjelent, Öt perccel a premier előtt című képsorozat is a magánszínházak kiszolgáltató helyzetére utal. (1. kép) Az 1. képen látható karakterek a korabeli színház legfontosabb kulcsszereplőit (színházigazgató, színészek, szerző, kritikus), illetve a legkedveltebb szerepkörökben játszó színészek előadás előtti lelkiállapotát mutatják meg, a humoros hatás érdekében természetesen eltúlozva. A hazai színházstruktúra korabeli szereplői megteremtették színházi laptípusaikat és sajtóműfajajukat. A színházaknak komoly érdeklőségei voltak a nagy napilapoknál és a kritikai lapoknál. Elsősorban a magánszínházak (Víg-színház, Magyar Színház, Fővárosi Operettszínház) közönségét szólította meg a Színházi Élet típusú magazin. Bár több rovatában az érdekességekre szorítkozva közvetítette a színházi eseményeket, közönségszervező ereje nagyon jelentős volt (Bécsy 2003: 11; N. Mandl 2012: 18).

1. kép: Öt perccel premier előtt (Szigethy István rajza)
 Forrás: Színházi Élet, 1924. 37. szám. p. 45.

A Színházi Élet tematikája

A lappiacot ebben az időszakban a képes riportlapok uralták, a *Színházi Élet* (1912–38) pedig e laptípus legendás megtestesítője volt. A lapot egy pesti (kolozsvári) üzletember alapította, aki szenvedélyesen szerette a színházat, s mivel tehetsége a színházcsináláshoz nem volt, lapjával próbált a színházak vonzáskörében maradni. Sikerének titka a jó külföldi színházi kapcsolatok, a lendületes szerkesztés, a kor hazai közönségigényének ismerete, de leginkább a lapcsinálás fortélyainak külföldi minták nyomán történő profi elsajátítása volt (Vogel 1988: 22; Ábel 1987: 11). A húszas évek végén alakult ki a fogalommá vált rovatsor (*Színház, Irodalom, Színdarabmelléklet, Kottamelléklet, Mozi, A hét humora* stb.), a szerkesztéstechnika alapján is amerikai típusú magazinnak nevezhető a lap. A sikeres működtetés egyik feltétele a nagyszámú potenciális olvasóközönség megteremtése volt. A XIX. század végi ötleteket adaptálták a kor közönségigényének és művelődési szokásainak megfelelően (Buzinkay 1997: 31–32). A korabeli lapok, köztük az itt tárgyalt színházi lap karikatúra-képregényei is a XIX. században kialakult formákat alakították tovább, egy szerves fejlődést mutatva egészen a II. világháború végéig. A két világháború közötti korszak – hetilapokban és folyóiratokban megjelenő – képregényeinek értékét és jelentőségét növelte a művészi szintű grafikák megjelenése, a regényadaptációk esetében mindezt kiegészítette az irodalmi igényesség is (G. Szabó – Gombos 2022: 523). A kiemel-

kedő grafikusok színrelépése mérföldkő volt mind a folyóiratokban megjelenő karikatúrák, mind a képregények vonatkozásában, hiszen innentől az egyes lapok képi világa, a művészi témák narrációja valódi egyediséget mutatott (Buzinkay 1983: 111; Vincze 2020: 27).

A lap nagy részét a sztárokra vonatkozó hírek tették ki. Kitűnő belső munkatársaik voltak, mint például a később is népszerű Kellér Dezső író-konferanszié, aki így emlékezett vissza a *Színházi Élet* hatására: „*A múltkor kezembe akadt egy régi színházi Élet. Felkaptam a fejemet. Miért írom azt, hogy kezembe akadt? Miért nem az igazat? Hogy lecsaptam rá. Megláttam valahol, valakinél, és elkunyeráltam. [...] Ha egy klasszikus magyar író műveiből kiadnak egy válogatást, legyen az Krúdyé, Móriczé, Kosztolányié vagy akárki másé, a tartalomjegyzékben, a könyvben eddig meg nem jelent írások mellett mint lelőhely legtöbbször a Színházi Élet szerepel.*” (Kellér 1976: 92. 94–96) Az előző idézethez kapcsolódva fontos kiemelni, hogy a *Színházi Élet* és a hasonló korabeli képes riportlapok jelentős szerepet töltek be az irodalmi, képzőművészeti, színházi és zenei ismeretterjesztésben. A lap a tudományos ismeretterjesztés területein is hiánypótló szerepet játszott, főként az életmódtanácsok (egészségmegőrzés, gyermeknevelés, utazás) témaköreit tárgyalva. Témánk szempontjából fontos, hogy az említett területek képregényszerű narrációja is megjelent a lapban, elsősorban szórakoztató célzattal. A lap rövidebb lélegzetű írásai ideálisan kiegészítették a korabeli tudományos ismeretterjesztő könyvkiadás törekvéseit¹ (Domokos 2014). A lap fotóriportereit is Budapest legjobb fényképészeiből válogatták: Gyenes János (Juan Gyenes), Munkácsi Márton stb. (N. Mandl 2012: 55). A rajzológárda tagjai is válogatott grafikusokból álltak. A lap példányszáma az I. világháború után elérte a 70 ezret. A polgári középosztály mellett az alsó középosztálybelieket is megnyerték az állandó rovatok – az olvasóközönség bevonását is célzó – meg-megújuló ötletei. Színészeinket szélesebb körben itt ismerhette meg a hazai és a határon túlra rekedt közönség (N. Mandl 2012: 56–57). A lap forrásértéke jelentős: rajzos képsoraival is kifejezte kora színházi ízlését, fotográfiai kiváló minőségben rögzítették a korabeli előadásokat, dokumentatív értékük miatt pótolhatatlanok. Értékesek a sikerdarabokból közölt színdarab- és kottameléklelei (nagy részük csak itt jelent meg) (Staud 1962: 12; Gajdó 1988: 47–48). Miközben sztárfotókat árusítottak, a vidéki amatőr színjátszást is támogatták. Üzleti érzékre vallott az amatőr-fotó-rovat, az amatőr színpadi tablók leközlése is (Ábel 1987: 19–20). A lap – külföldi tudósítóival – megelőzte a fontos külföldi premiereket, különösen a magyar művek bemutatói esetében. Incze Sándor szerkesztő magyar színdarabokat ajánlott ki a tengerentúlra és viszont. A terjesztés profizmusát mutatja, hogy a *Színházi Élet* az elszakított területeken, az anyaország teljes területén, sőt még Párizsban is sikeresen értékesítették az újságárusok (N. Mandl 2012: 62).

A lap képregényeinek témái visszatükrözték, tovább gondolták az említett képes riportok fő mondanivalóit: a sztárkultusz, a színpadi siker, a kritikus és a színi direktor szerepeltetése, sz egyes színpadi műfajok, előadási helyszínek sajátosságai hangsúlyosak voltak a rajzokon is, a grafikusok egyéni, művészi látásmódján átszűrődve. A lapszámok fotóinak realizmusához képest a karikatúrisztikus képsorozatokra inkább a stilizálás, karikírozás volt jellemző. A képregényszerű rajzok elsődleges célja a szórakoztatás, nevetetés volt, a rajzoló a színházi tematikán belül is a képi humor megragadására, változatos formáinak megteremtésére törekedtek olyan módon, hogy a kép és a szöveg együttese végül egy többletjelentést hordozzon a két kifejezésforma önmagában szemlélt vagy olvastott mondanivalójához képest.

¹ Lásd az egyik legnívósabb *Kultúra és Tudomány* könyvsorozatot (1912–1948) a Franklin Társulat Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda Rt. kiadásában.

A rajzolók

A lap színházi témájú képregényeinek zömét három grafikus rajzolta: Szigethy István, Gömör Holstein Imre és Gedő Lipót. Mindhárman a budapesti Képzőművészeti Főiskolán végeztek, jelentős mesterek tanítványaiként, és maguk is jelentős, jegyzett festőkké, grafikusokká váltak. Az említett három művész nem részletező rajzokat készített, lendületes vonalvezetésű alkotásaikon a képen látható jelenet és a benne szereplő figurák finoman stilizált megragadására törekedtek. A Színházi Életben megjelent karikaturisztikus képsoraik a megvilágító erejű, tiszta grafikai és elbeszélő stílushoz sorolhatók. Szigethy István a főiskolán Ferenczy Károly és Zemplényi Tivadar tanítványa volt, majd Nagybányán és Münchenben tanult. 1916-ban ex libris-kötete jelent meg Kolozsvárott, Karinthy Frigyes előszavával (Szigethy 1916). Grotesque címmel 1922-ben rézkarcmapát adott ki, melyhez Kosztolányi Dezső írt bevezetőt (Szigethy 1922). Tölgyesi János Szigethy István művészetét a német expresszionizmussal és Chagall művészetével rokonította, és a magyar lírai expresszionizmus mesterének nevezte. Akkor is derűs és lírai maradt, amikor „groteszk alakzatokká formálta figuráit” (Tölgyesi 1966: 40). Hazatérése után egyike lett a budapesti újságok legkedveltebb karikaturistáinak.

Gömör Holstein Imre (1902–1969) festőművész, grafikus Rippl-Rónai Józseftől tanult festeni, egy ideig Berlinben is élt. Karikaturistaként kezdett dolgozni. 1926-tól a Színházi Élet, a Pesti Hírlap és a Tükör rendszeresen közölte karikatúrarajzait, emellett plakátok és színházi díszletek tervezésével foglalkozott. A II. világháború után kezdett komolyan festeni. 1939-ben elhagyta Magyarországot, Franciaországban telepedett le. Figuratív festő volt, kiváló rajztudása és rajzstílusa festményein is érzékelhető. Cserba Júlia ismeretése alapján az igazi nagy sikert a franciaországi Drouant-David galériában rendezett kiállítás (1953) hozta meg számára. A francia állam ekkor két festményét is megvásárolta, melyek közül (...) a La Jeune Mariée (Fiatal menyasszony) jelenleg a roueni Musée des Beaux-Arts gyűjteményében található (Cserba 2006: 69–70). Gedő Lipót a budapesti Képzőművészeti Főiskolán Ferenczy Károly tanítványa volt, majd Münchenben folytatta tanulmányait. 1909-től népszerű karikaturistaként, újságrajzolóként dolgozott. 1919-ben szabadiskolát alapított Herman Lipóttal, ahol ingyenesen foglalkoztak tehetséges fiatalokkal. Pályájának kiemelendő vonása, hogy a művészet különféle területeiről mindig visszatért legkedveltebb témájához, a gyerekekhez. Supka Géza szerint Gedő Lipót rajzaival tette halhatatlanná a pesti srácokat, hasonló tehetséggel, mint Molnár Ferenc az irodalomban. A rajzokon látható kis utcakölykök kedvesek, talpraesettek, megteremtik a maguk birodalmát. „Fürgén ugranak néhány fillérért cipőt tisztítani, de ócska, felnőttektől levetett rongyos holmijukban is öntudatosak (...) maradnak.” (Kertainé Friedrich 1969: 13) 1923-ban jelent meg Gellért Lajossal közösen rajzolt Száz színész egy sorba... című grafikagyűjteményük (Gedő-Gellért 1923). 1931-ben jelent meg a Magyar műgyűjtők és bibliofilek című karikatúraalbuma. A kor ismert művészeit, műbarátait barátságos, de nem bántó fricskának szánt karikatúra sorozataiban örökítette meg, egy-két vonással megragadva az arcok karakterét (Kertainé Friedrich 1969: 12–13). Az 1937-ben kiadott Janiból Jonny lesz című ifjúsági regényét maga illusztrálta (Gedő 1936; Gedő 1939). 1938-tól Párizsban, majd New Yorkban élt.

Szöveg és kép együttes hatásrendszere a Színházi Élet karikaturisztikus képregényeiben

Vincze Ferenc említi tanulmányában, hogy a XX. század első felében a karikatúrákból átalakult képregények jelentős része a jellem- vagy helyzetkomikumból építkezik, ehhez társult a képaláírásokban rejlő nyelvi komikum (Vincze 2020: 28–29). Az itt tárgyalt színházi lapban a képregényforma szintén megtartja a portré-karikatúra és a jellemből vagy

helyzetből kibontakozó paródia elemeit. E kezdetleges képregények már rendelkeztek elbeszélő jelleggel, néhány esetben önálló történetet is megjelenítettek. A francia, német, osztrák hatásnak köszönhetően a mozgások, szituációk könnyed stílusú ábrázolása a stilizálás igényével párosult (Vincze 2020: 27). A rajzok említett stílusjegyei a színházi témáknak kifejezetten kedveztek, többértelmű, árnyalt kép-szöveg kompozíciókat eredményeztek. Nemcsak az élő színpadi jelenetre, hanem a színházi képregényre is igaz, hogy a jellem, a helyzet, a szöveg lehet önmagában is komikus, de Szalay Károly nyomán hangsúlyozzuk, hogy „az eszményi megoldás az, ha egymással összefüggésben maradnak.” (Szalay 1983: 76) E hármasság eredetileg a színház kapcsán fogalmazódott meg, de Vincze Ferenc utal rá, hogy a karikatúrákra és képregényekre is alkalmazható (Vincze 2020: 29). Az említett hármasság a színházi eseményeket, jeleneteket bemutató képregény-kezdemenyeknél különösen jól működtethető.

Több korabeli laptársukhoz hasonlóan a színházi lapokban megjelenő karikatúraszerű rajzokat is a cselekményesítés alakította át kezdetleges képregénnyé. (Ez a színházi témák esetében könnyen alkalmazható hatás eszköz volt, hiszen a színházi történetek, helyzetek, jelenetek mindig igényeltek valamiféle akciót.) A képek középpontjába esünkben általában olyan alakok, figurák kerültek, akik ismertek, érdekesek voltak a színházi világból az olvasók számára (színészek, szerzők). A jellemkomikumra épülő rajzoknál egyes jellembeli tulajdonságok felnagyítása, eltúlzása jellemző, a színházi szereplők, vagy egy-egy ismert színházi figura (színész, színidirektor, színpadi szerző) esetében is sikeresen működésbe hozható ez a humorforrás. (Például a Színházi Élet már említett, Öt perccel a premier előtt című képsorában.)

A több képből álló karikatúrák korabeli szerkezeti jellemzői közül a Színházi Élet karikatúraszerű képregényeiben a színházi témához illeszkedően néhány típus hangsúlyosan jelen volt. (A szereplők jellemének /elsősorban komikus vonásainak/ cselekményesítése, egy komikus helyzet cselekményesítése, az időtényező működtetése a karikatúra alakításában /párhuzamosság vagy előtte-utána szerkezet/, a jelenetről jelenetre, szereplőről szereplőre vagy az ellentételezésre épülő szerkezet, valamint az akció-reakció logikája mentén építkező képsorok) (Vincze 2020: 29, 42, 46, 50).

Képregény példák a Színházi Életről

A lapban 1926-tól jelentek meg rendszeresen képregény-jellegű rajzok. Az eredeti magyar művek mellett 1927-től főleg német, francia, angol, amerikai és skandináv lapokból vettek át rövid képregényeket, beazonosításukat nehezíti, hogy sokszor maga a forrás is másodközlés volt.

A lapból kiválasztott színházi témájú képregényeket elsősorban Scott McCloud képregény-tipológiája (McCloud 2006, 2007) és Vincze Ferenc szempontrendszer (Vincze 2020) alapján elemzem. A képsorokat főként a képkockák közötti átmenetek típusai, az időtényező szerepe, a jellem-, helyzet- és nyelvi komikum működtetése, valamint a szöveg és képek kombinációinak típusai szerint vizsgálom.

Illusztrált színházi kritika

Az Illusztrált színházi kritika (rajz: Szigethy Vilmos) hat kockából álló képsorán helyzetkomikumra épülő képsort látunk, ahol a komikum forrása egy megghiúsult, vagy rosszul sikerült esemény. Mind a hat színházi jelenetben valamilyen értelemben sikertelennek mondható a színházi produkció, vagy a színházi szerző. A szöveg viszont önmagában mást, többnyire ellentétes vagy többértelmű értelmet sugall. A képek többsége ugyanakkor a szöveg nélkül nem ugyanazt jelentené, vagy nem lenne önmagában elég a kép a jelenet értel-

mezéséhez. A képalírásokban kulcsszerepet kap a nyelvi komikum, amelyekben a szójáték, vagy a képet árnyaló humoros kiszólás hordozza ezt a hatást. E képsor esetében a helyzet- és a nyelvi komikum együttese árnyalja vagy fokozza a képkockák komikus hatását. A hat képkocka közül talán az első kép-szöveg kombináció a legszellemesebb. A képen egy színházi jelenetet látunk, és szinte üres nézőteret, egyetlen nézővel. A képalírás szövege a következő: „a közönség magánkívül ült a nézőtéren”. Ha megvizsgáljuk ezen a példán a kép és szöveg viszonyát, azt mondhatjuk, hogy egy hozzátevő kombinációt látunk, ahol a szó erősíti a képet, ugyanakkor kölcsönös összefüggés is van a kép és szöveg között, hiszen a kettő együtt hordoz többtűzenetet. A komikus hatást tovább fokozza a szöveg többértelműsége, szójátékjellege.

2. kép: Illusztrált színházi kritika (rajz: Szigethy Vilmos)
Forrás: Színházi Élet, 1925. 44. szám. p. 57.

A Kritikus és...

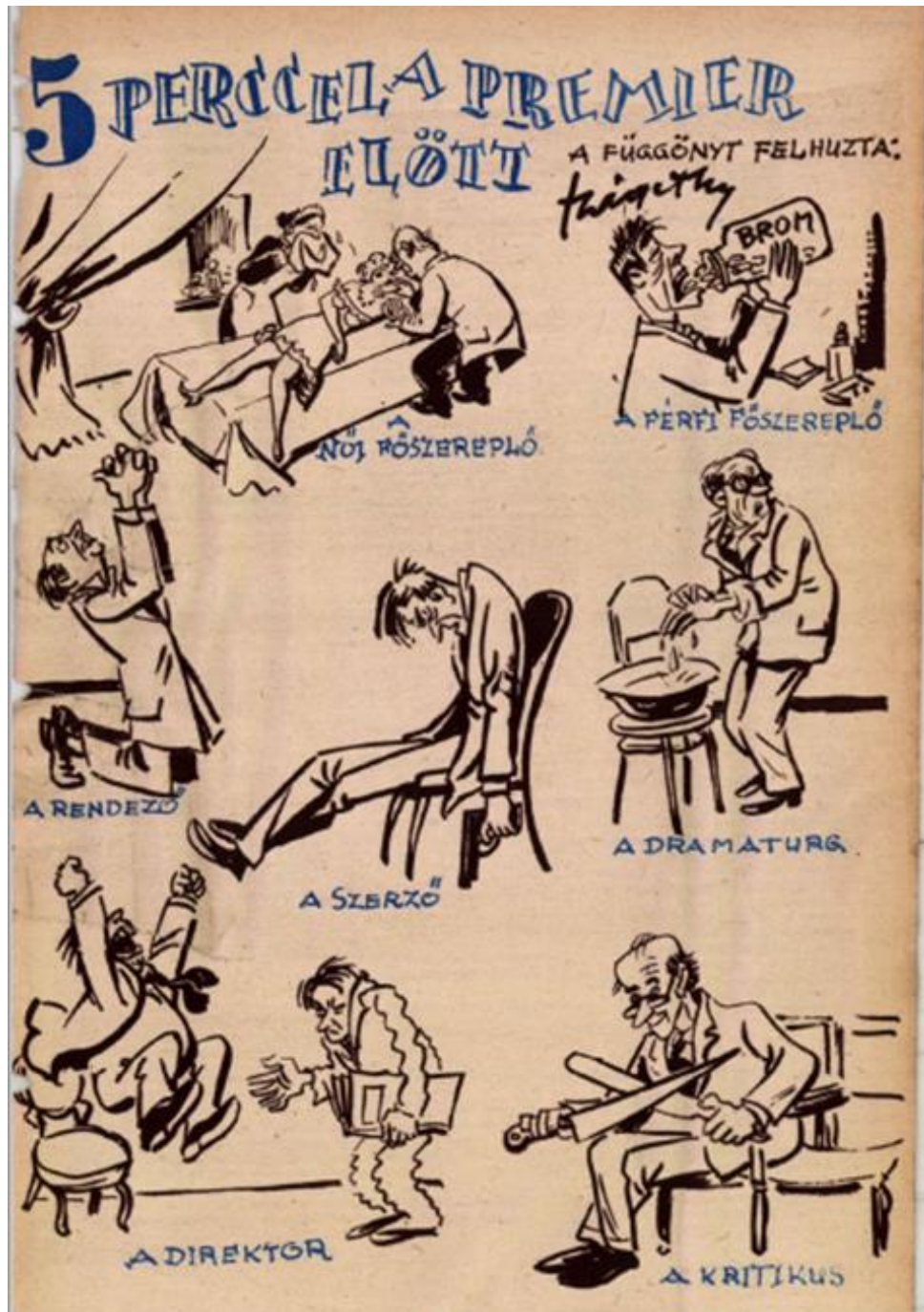
A Szigethy István által rajzolt A Kritikus és... című képsoron főként a jellem cselekményesítésére látunk példát, az egyes képeken a kritikus figuráját látjuk több helyzetben. A képkockák a jellemkomikumra épülnek, a humor forrása a korabeli színikritikusoknak tulajdonított sztereotipizált tulajdonságok felnagyítása, természetesen eltúlozva. A gyakori – kritikusokhoz kapcsolt – jellembeli tulajdonságokon túl a képeken megjelenik a korszak színházi szereplőinek viszonyrendszere. Fontos kiemelni, hogy a kritikus karaktere sok képregényben szerepel, ebből arra következtethetünk, hogy ebben az időszakban fontos kulcsfigurája volt a színházi életnek, a közönség jelentős része odafigyelt a véleményükre, nagy szerepük volt egy előadás sikerében vagy bukásában.

3. kép: A Kritikus és... (rajz: Szigethy István)
 Forrás: Színházi Élet, 1925. 5. szám. p. 34–35.

Öt perccel a premier előtt

Szigethy István *Öt perccel a premier előtt* című rajzsorozatán a színház különböző szereplőit látjuk a premier előtti pillanatokban. A képek közötti átmenettípust vizsgálva itt egy tipikus szereplőről szereplőre ugrássort látunk, amelyben változó szereplőket látunk ugyanabban a szituációban (jelenetben). A komikum a bemutató előtti izgalom következményeként kibomló cselekményből adódik. A helyzetkomikum mellett a jellemkomikum is szerepet kap, hiszen a színházi szerepkörökre (hősszerelmes, primadonna, szubrett) jellemző szituációkat látunk néhány képkockán. A színészekén kívül a kritikusok, a színi direktor és a szerző karikatúraportréi láthatóak a képeken. Szigethy képsorozatának további érdekessége, hogy 36 évvel később (1960-ban) újra megrajzolta a *Film Színház Muzsika* című lap számára, kiegészítve a korszakban már fontossá váló színházi alkotói szerepkörökkel, a rendező és a dramaturg karikatúrisztikus rajzával. A rendező szerepe egyúttal a társulatiság felértékelődését is jelezte a sztárkultusszal szemben. A klasszikus színészi szerepkörök (hősszerelmes, primadonna, szubrett) helyett itt már csak női és férfi főszereplő szerepel a képaláírásban, kifejezve a megváltozott műsorstruktúrát, amelyben a tárgyalgási vígjátékok és könnyed zenés darabok dominanciája után – a kor elvárásainak megfelelően – nagyobb szerepet kaptak a realista drámajátszás támogatott formái.

4. kép: Öt perccel premier előtt (rajz: Szigethy István)
Forrás: Film Színház Muzsika, 1960. 1. szám p. 187.

Szabadtéri előadások

Gömöry Holstein Imre *Szabadtéri előadások* című képregényében a képkockák közötti átmenettípusok alapján „jelenetről jelenetre” szerkezetet látunk, vagyis térben és időben távol eső történéseket látunk, és a jelenetek közötti összefüggésteremtést, illetve a képek közötti események, előzmények kitalálását az alkotó a befogadó fantáziájára bízta. A képek és a szavak között itt is kölcsönös összefüggés van, mert a kettő együtt közvetít egy olyan üzenetet, amelyre egyedül sem a rajz, sem a képaláírás nem lenne képes. A képeken a szabadtéri előadások váratlan helyzeteire látunk egy-egy szellemes példát. A komikus hatás alapján véleményem szerint a második és a negyedik hordoz igazán eredeti, egyedi ötletet, megoldást. A második képen az előadásban szereplő zenekar egy tó közepén, csónakban zenél, és éppen a csónak süllyedésének pillanatát látjuk. A képaláírásban a következő olvasható: A süllyesztett zenekar. A negyedik képen a jelenetben szereplő pár éppen kirepül az autóból egy kocsikázós jelenetben. A képaláírásban egy rövid, de sokatmondó szöveg olvasható: A fordulat. Az előző képaláírás egyszerre utal egy színházi jelenet fordulatára és a szabadtéri előadás váratlan fordulatára.

5. kép: *Szabadtéri előadások* (rajz: Gömöry Holstein Imre)
 Forrás: *Színházi Élet*, 1935. 29. szám. p. 60.

Ki van a jelmez mögött?

Gedő Lipót képsorozata azt az örök színházrajongói kíváncsiságra, attitűdre utal, amikor a közönség minél többet szeretne tudni arról, hogy mit csinál a színész, amikor nem a színpadon játszik. Az egyes rajzok szerkezetileg az ellentételezésre épülnek, a humor forrása minden képkockánál abban rejlik, hogy egy adott színpadi szerep képi megjelenítése mögött – keretezett formában – a szerepkörrel ellentétes státusz, tulajdonság vagy hétköznapi tevékenység jelenik meg. (Például az első képen a maharadzsaát játszó színésze kiderül, hogy a magánéletben pénztelen [mimolista], a harmadik képen látható, hőst játszó színész pedig otthon papucshős.)

6. kép: *Ki van a jelmez mögött?* (rajz: Gedő Lipót)

Forrás: *Színházi Élet*, 1929. 8. p. 44.

Betty-sorozatok

A Betty-sorozat egy amerikai lapból átvett rövid képregény, a másodközlés miatt a lap neve nem ismert, csak a képregénysorozat terjesztői ügynökségének neve (King Features Syndicate). A sorozat több stílusjegye és szerkezeti sajátossága alapján is jelentősen eltér az eddig bemutatott magyar képregényformáktól. Itt a képsoroknál már megjelenik a keret, a képek magasabb fokú komponáltsága is megfigyelhető, illetve rajzfilmszerű figurákkal találkozunk. Eredetileg egy rajzfilmsorozathoz tervezték a képsorokat (Bayer 2018; Vincze 2022). Max Fleischer világszerte népszerű rajzfilmfigurája a magyar moziban is sikert aratott. A magyar sajtóban – Az Esttől a Pesti Hírlapig – nagy hírverés előzte meg a *Színházi Élet*ben megjelenő képregényváltozat közzétételét. A képsorozatok főszereplője egy színésznő, a rövid történetek mindegyike Betty színészi karrierjének egy-egy állomását beszéli el, a helyzetkomikum eszköztárát kibontva. Ezekben a képsorokon már valódi – comic strip-szerű – történeteket látunk, a képkockák cselekménye egymásra épül. A képek és a szöveg viszonyát tekintve párhuzamosságot mutat az egyes képsorok narratív szerkezete.

7. kép: Betty drámai szerepben (Betty Boop. King Features)
 Forrás: Színházi Élet, 1935. 18. p. 58.

Összegzés

A fent ismertetett – hat kockából álló – comic strip-szerű képsorok többsége még nem nevezhető a klasszikus értelemben vett képregénynek, de minden ismertetett képsor mögött kimutatható egy kompozíciós elv, amelynek keretében egy adott tematikára felfűzve jelennek meg a jellem-, vagy helyzetkomikum képi eszközeit kibontó rajzok. A lapban látható kezdetleges képregények ugyanazt a mediális fordulatot tükrözik megújult grafikai megoldásokkal, amellyel már a XIX. század végi hasonló profilú lapokban is találkozhatunk. Ennek a fordulatnak az a leglényegesebb eleme, hogy a korábbi karikatúrák cselekményesedni kezdenek, majd egy későbbi ponton már comic stripnek nevezhető rövid, összefüggő történetet is alkotnak (Vincze 2020: 50).

Irodalom

- Ábel Péter (1987): Az ember, aki a Színházi Élet volt. In: Incze Sándor: *Színházi életem*. Budapest: Múzsák. pp. 5–45.
- Bayer Antal (2018): *Betty Boop és az egér*. In: Képregénymúzeum. https://kepregenymuzeum.blog.hu/2018/01/26/betty_boop_es_az_eger [2022.10.10.]
- Bécsy Tamás (2003): *Magyar drámákról : 1920-as, 1930-as évek*. Budapest–Pécs: Dialóg Campus Kiadó.
- Buzinkay Géza (1999): A budapesti sajtónegyed kialakulása. In: Uő. *Tanulmányok Budapest múltjából*. Budapest: Budapesti Történeti Múzeum Budapest Főváros Levéltára, pp. 285–293.
- Buzinkay Géza (1983): *Borsszem Jankó és társai. Élclapok és karikatúrák*. Budapest: Corvina.
- Buzinkay Géza (1997): Bulvárlapok a pesti utcán. *Budapesti Negyed*, 5(2–3), 31–44.
- Cserba Júlia (2006): *Magyar képzőművészek Franciaországban (1903–2005)*. Budapest: Vince Kiadó.
- Domokos Áron (2014): Ismeret(t)erjesztés. In: Karlovitz – János Tibor (szerk.) *Kulturális és társadalmi sokszínűség a változó gazdasági környezetben*. Komárno, Szlovákia: International Research Institute, pp. 275–282.
- Frahm, Ole (2016): Produktion, Distribution und rezeption von Comics und Graphic Novels. In: Julia Abel – Christian Klein (hg.): *Comics und Graphic Novels*. J. B. Metzler: Stuttgart, pp. 43–44.
- Gajdó Tamás (1988): Bárdos Artúr és az Új Színpad. *Színháztudományi Szemle*, 10(25), 145–149.
- Gedő Lipót (1937): *Janiból Jonny lesz: regény ... az ifjúság számára*. Budapest: Rekord.
- Gedő, Leopold (1939): *Who is Johnny?* New York: The Viking Press.
- Gedő Lipót – Gellért Lajos (1923) (rajz): *Száz színész egy sorba*. Budapest: Amicus.
- Incze Sándor (szerk.) (1912–1938): *Színházi Élet*, [online] <https://epa.oszk.hu/html/vgi/kardexlap.phtml?aktev=1930&id=2343> [2022.03.10.]
- Kellér Dezső (1976): *Leltár. Naplóból (1974–1975)*. Bp.: Szépirodalmi Könyvkiadó.
- Kertainé Friedrich Klára: Megemlékezés Gedő Lipótról. *Művészet*, 10(3), 12–13.
- McCloud, Scott (2007): *A képregény felfedezése*. Budapest: Nyitott Könyvműhely. pp. 78–101.; pp. 146–169.
- McCloud, Scott (2006): *A képregény mestersége*. Budapest: Nyitott Könyvműhely. pp. 8–37.

Mandl Erika, N. (2012): Kis magyar színházi laptipológia. In: Uő.: *Színház a sajtóban a két világháború között*. Budapest: Argumentum. pp. 48–101.

Staud Géza (1962) *A magyar színháztörténet forrásai. II.* Budapest: Színháztudományi Intézet.

Szabó Sára, G. – Gombos Péter (2002): Füles az irodalomnak. A magyar képregény a kezdetektől a hőskorig – Zórád Ernő. *Somogy*, 30(6), 523–529.

Szalay Károly (1983): A komikum létrejöttének előfeltételei. In: Uő.: *Komikum, satíra, humor*. Bp.: Kossuth.

Szigethy István (1916): *Ex libris. Rajzos könyv*. Kolozsvár: Egyesült Könyvnyomda Rt.

Szigethy István (1922): *Grotesque: 5 rézkarc*. Előszó Kosztolányi Dezső. Budapest: Pán Könyvkiadó.

Tölgyesi János (1966): Szigethy István műteremkiállítása. *Művészet*, 7(9), 40.

Vincze Ferenc (2020): A karikatúrától a képregényig. In: Maksa Gyula Vincze Ferenc (szerk.): *Képregénykultúrák, műfajok, gyakorlatok. Tendenciák a kortárs magyar képregényben és képregénykutatásban III.* Budapest: Szépirodalmi Figyelő Alapítvány. pp. 13–51.

Vincze Ferenc (2022): A szóbuborék a két világháború közötti magyar képregényekben. In: Uő.: *Képregénytörténetek. Történeti és elméleti közelítések egy médiumhoz*. Budapest: Ráció Kiadó – Szépirodalmi Figyelő Alapítvány, 2022. 124–146.

Vogel Eric emlékkönyvből. (1988) A Színházi Élet fénykora. *Taps*. December. 22–23.

SUMMARY

Theatre in Hungarian Comics between the two World Wars

Form and content specificities of the comics of the „Theatre Life” magazine

This study focuses on the theatre related cartoon comics of Theatre Life (1912–1938), a decisive representative of contemporary report magazines which also undertook the dissemination of quality information on art. In terms of journalism, the columns of the magazine were characterised by high quality editing and rich visual material in the field of photos, caricatures and early drafts of comics. The process examines how the relationship system, characteristic theatre genres and layers of taste of the theatre actors of the given era are reflected in these strips. The review pays special attention to the style of the illustrators, the typological description of the published comics, and their relationship to other genres of imagery in the magazines. In addition, the study briefly presents the character, structure, main sections and topics of the paper in question, as well as the contemporary connections between theatre and the press.

Keywords: theatre, comics, press, comic strip, cartoon